

Çocuk Cinsel İstismarı Sonrasında Pozitif Aile Tutumlarının İyileşme Üzerindeki Etkisi

ESRA GÜRGEZOĞLU YAPAR
MAHİ ASLAN

Özet

Çocuk cinsel istismarı (ÇCİ), çocuğun gelişimsel, psikolojik ve sosyal işlevselliğini derinden etkileyen en ciddi travmalardan biri olarak tanımlanmaktadır. Literatürde, ÇCİ'nin yalnızca çocukluk döneminde değil, yetişkinlikte de depresyon, anksiyete, travma sonrası stres bozukluğu (TSSB), madde kullanımı ve kişilerarası ilişkilerde bozulma gibi çok yönlü sonuçlara yol açtığı ortaya konmuştur. Bununla birlikte, son yıllarda yapılan araştırmalar pozitif aile tutumlarının sonucu olarak ortaya çıkan aile desteğinin bu olumsuz etkileri azaltmada kritik bir koruyucu faktör olduğunu vurgulamaktadır. Özellikle destekleyici iletişim, koşulsuz kabul, suçlayıcı olmayan yaklaşım, duygusal regülasyona destek ve profesyonel yardım arayışına açıklık, mağdur çocukların psikolojik iyileşme süreçlerini kolaylaştıran temel pozitif aile tutumları arasında yer almaktadır. Bu derleme, çocuk cinsel istismarı sonrasında pozitif aile tutumlarının iyileşme üzerindeki etkilerini mevcut literatür ışığında incelemeyi amaçlamaktadır. Bulgular, pozitif aile tutumlarının çocuklarda güven duygusunun yeniden inşasına, özsaygının güçlenmesine, olumsuz

– ARASTIRMA MAKALESİ –

ESRA GÜRGEZOĞLU YAPAR, e.gurgezoglu@gmail.com
Türk Silahlı Kuvvetleri, Türkiye
<https://orcid.org/0000-0003-3898-6111>

MAHİ ASLAN, pskmahiaslan@gmail.com
Siddeti Önleme ve Rehabilitasyon Derneği (İMDAT), Türkiye
<https://orcid.org/0000-0001-9470-1294>

Geliş tarihi: 11.10.2025 • Kabul tarihi: 02.12.2025
<https://doi.org/10.47646/CMD.2025.355>

benlik algısının onarılmasına ve sosyal uyumun artırılmasına önemli katkılar sunduğunu göstermektedir. Ayrıca, Türkiye bağlamında ailelerin istismar öncesi ve sonrası süreçte bilgilendirilmesi, psiko-eğitim programlarına erişimin artırılması ve profesyonel destek mekanizmalarıyla iş birliği yapmalarının gerekliliği öne çıkmaktadır. Kurumsal düzeyde ise multidisipliner ekiplerin etkin kullanımı, travma-bilinçli yaklaşımların yaygınlaştırılması ve damgalamayı azaltıcı toplumsal müdahaleler, çocukların ve ailelerin iyileşme süreçlerini destekleyici kritik unsurlar olarak değerlendirilmektedir. Sonuç olarak, aile tutumlarının yalnızca bireysel değil, aynı zamanda ekolojik bir çerçevede ele alınması, ÇÇİ sonrası iyileşmeye yönelik politika ve uygulamaların geliştirilmesi açısından temel bir gereklilik olarak öne çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk cinsel istismarı, pozitif aile tutumları, travma sonrası stres bozukluğu, iyileşme.

The Impact of Positive Family Attitudes on Recovery After Child Sexual Abuse

Abstract

Child sexual abuse (CSA) is defined as one of the most serious traumas that profoundly affects a child's developmental, psychological, and social functioning. The literature has shown that CSA leads to multifaceted consequences not only during childhood but also in adulthood, such as depression, anxiety, post-traumatic stress disorder (PTSD), substance use, and impaired interpersonal relationships. However, recent research emphasises that family support, resulting from positive family attitudes, is a critical protective factor in mitigating these negative effects. Supportive communication, unconditional acceptance, a non-judgmental approach, support for emotional regulation, and openness to seeking professional help are among the fundamental positive family attitudes that facilitate the psychological recovery process of victimised children. This review aims to examine the effects of positive family attitudes on recovery following child sexual abuse in light of the existing literature. Findings indicate that positive family attitudes significantly contribute to rebuilding children's sense of security, strengthening self-esteem, repairing negative self-perceptions, and improving social adjustment. Furthermore, in the Türkiye context, it is essential to inform families before and after abuse, increase access to psycho-educational programmes, and collaborate with professional support mechanisms. At the institutional level, the effective use of multidisciplinary teams, the dissemination of trauma-informed approaches, and

social interventions that reduce stigmatisation are considered critical elements in supporting the recovery processes of children and families. Consequently, addressing family attitudes not only individually but also within an ecological framework is a fundamental requirement for developing policies and practices aimed at recovery after child abuse.

Keywords: Child sexual abuse, positive family attitudes, post-traumatic stress disorder, recovery.

Giriş

Çocuk cinsel istismarı (ÇCİ), çocuğun gelişim sürecini, fiziksel sağlığını ve psikolojik bütünlüğünü ciddi biçimde zedeleyen, yaygınlığı ve çok boyutlu etkileri nedeniyle önemli bir halk sağlığı sorunu olarak kabul edilmektedir. Dünya Sağlık Örgütü (2017), ÇCİ'yi çocuğun bilişsel ve gelişimsel kapasitesinin onay vermesine imkân tanımadığı ya da rızanın geçerli olmadığı durumlarda gerçekleşen cinsel eylemler olarak tanımlamakta; mağdurlara yönelik müdahalelerde travma-bilinçli (trauma-informed) yaklaşımların önemine özellikle dikkat çekmektedir.

Küresel ölçekte gerçekleştirilen sistematik derlemeler ve meta-analizler, ÇCİ'nin yalnızca çocukluk döneminde değil, yetişkinlikte de ruhsal, davranışsal ve tıbbi pek çok olumsuz sonuçla ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Depresyon, anksiyete, travma sonrası stres bozukluğu (TSSB), madde kullanım bozuklukları ve çeşitli kronik fiziksel sağlık sorunları bu sonuçlar arasında en sık bildirilenlerdir. Bu bulgular, ÇCİ'nin etkilerinin hem süreklilik gösterdiğini hem de bireyin yaşamının farklı alanlarında derin izler bıraktığını ortaya koymaktadır (Hailes vd., 2019).

Çocuk cinsel istismarının etkileri yalnızca mağdur çocukla sınırlı kalmamakta, aynı zamanda aile sistemine de yansımaktadır. Bu süreçte aile üyelerinin sergilediği destekleyici ya da işlevsel olmayan tutumlar çocuğun iyileşme sürecinde belirleyici rol oynamaktadır (Asgeirsdottir vd., 2021). Literatürde, özellikle annelerin ve bakım verenlerin istismar sonrası dönemde ortaya koydukları olumlu tutumların, çocukların ruhsal uyumunu kolaylaştırdığı ve travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) belirtilerini azalttığı gösterilmiştir (Wallis ve Woodworth, 2021). Bu bağlamda, ÇCİ'nin çok katmanlı etkilerini anlamanın yanı sıra, aile desteğinin iyileşme sürecindeki koruyucu işlevini incelemek de kritik bir öneme sahiptir. Mağdur çocuğun sonraki işlevselliği ve ruhsal iyileşme süreci yalnızca

istismarın niteliğiyle değil, aynı zamanda maruz kaldığı çevresel tepkiler ve sosyal destek düzeyiyle de şekillenmektedir. Özellikle istismarı öğrenen aile bireylerinin sergilediği destekleyici, suçlayıcı olmayan ve mağduru deneyimini doğrulayan yaklaşımlar; çocuğun travmayla başa çıkma kapasitesini artırmakta ve tedaviye erişimini kolaylaştırmaktadır. Ebeveyn ya da koruyucu desteğinin ölçülmesine yönelik çalışmalar, algılanan yüksek ebeveyn desteğinin, çocuklarda daha düşük düzeyde TSSB belirtileri ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur (Asgeirsdottir vd., 2021).

Çocuk cinsel istismarının bildirilmesi ve resmi yardım arama davranışları oldukça karmaşık süreçler olup, çoğu zaman düşük oranlarda gerçekleşmektedir. Adli görüşmeler sırasında dahi mağdurların bir kısmının olayı açıklamaktan kaçındığı veya geciktirdiği bilinmektedir. Bu durum, koruyucu müdahalelerin zamanında devreye girmesini engellemekte ve mağdurların ruhsal açıdan daha derin zarar görmelerine yol açabilmektedir (Azzopardi vd., 2019). Türkiye bağlamında yapılan çalışmalar da çocukların istismar sonrası raporlama, hizmetlere erişim ve destek mekanizmalarından yararlanma süreçlerinde ciddi güçlükler bulunduğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle hem ailelerin hem de kurumsal yapıların yanıt verme kapasitelerinin güçlendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Ayrıca, ulusal rehberler ve saha incelemeleri, özellikle sağlık çalışanları ile sosyal hizmet profesyonellerinin travma-bilinçli ve destekleyici bir yaklaşımla donatılmaları gerektiğini vurgulamaktadır (Şeker ve Polat, 2024).

Bu çalışma, çocuk cinsel istismarını izleyen dönemde sergilenen; destekleyici iletişim, suçlayıcı olmayan yaklaşım ve profesyonel yardım arayışını teşvik etme gibi pozitif aile tutumlarının cinsel istismar mağduru çocukların psikolojik iyileşme süreçleri üzerindeki etkilerini derinlemesine incelemeyi amaçlamaktadır. Literatürde aile desteğinin koruyucu işlevine dair artan kanıtlar bulunmakla birlikte, bu konuda hem ailelerin yaklaşımlarında hem de mevcut sistemde önemli açıklar ve sınırlılıklar bulunduğu görülmektedir. Bu nedenle çalışma, hem uluslararası alandaki bulgulara ek katkı sunmayı hem de elde edilen sonuçlar doğrultusunda Türkiye'ye özgü uygulama ve politika önerileri geliştirmeyi hedeflemektedir.

Çocuk Cinsel İstismarının Psikolojik Sonuçları ve Travma Sonrası İyileşme Süreci

Çocuk cinsel istismarı, bireyin gelişimsel, psikolojik ve nörobiyolojik süreçlerini derinden etkileyen ve yaşam boyu izler bırakabilen en ağır

travmalardan biridir. Yapılan meta-analizler, çocukluk dönemi istismar mağdurlarının depresyon ve anksiyete gibi psikiyatrik bozuklukları geliştirme riskinin en az iki kat daha fazla olduğunu ortaya koymaktadır (Chen vd., 2010; Norman vd., 2012). Travma sonrası stres bozukluğu (TSSB), cinsel istismarın en sık görülen sonuçlarından biridir. Cinsel istismar mağdurlarında TSSB semptomları arasında yer alan tekrarlayan kabuslar, travmatik olayları zihinde yeniden yaşama, yoğun korku ve çaresizlik, uyku ve dikkat bozuklukları gibi belirtiler gözlemlenmektedir. Bunun yanı sıra, ÇCI'nin kişilerarası ve tekrarlayıcı niteliği, mağdurlarda karmaşık travma (complex PTSD) olarak adlandırılan daha ağır belirtiler ortaya çıkarmaktadır. Karmaşık travma; duygu düzenleme güçlükleri, yoğun suçluluk, olumsuz benlik algısı, dissosiyatif semptomlar ve kişilerarası ilişkilerde ciddi bozulmalarla karakterize edilmektedir (Wagenmans vd., 2018). Bu tablolar yalnızca ruhsal sağlığı etkilemekle kalmaz, aynı zamanda kimlik gelişimini ve kişilik yapılanmalarını sekteye uğratır. ÇCI'ye maruz kalan çocuklarda dissosiyatif bozukluklar, madde kullanımı ve kişilik bozuklukları gibi sorunların görülme oranları da artmaktadır (Polat, 2019). Bağlanma kuramı perspektifinden bakıldığında, güvenli bağlanmanın zedelenmesi, mağdurların ilerleyen yaşlarda güvensizlik, kaygılı ya da kaçınmacı bağlanma örüntüleri geliştirmelerine yol açmakta ve bu durum hem sosyal hem de romantik ilişkilerde işlevsellik kayıplarına neden olmaktadır (Alexander, 1992). Dolayısıyla ÇCI'nin etkileri, çocukluk döneminde başlayarak yetişkinlikte de devam eden çok boyutlu psikopatolojik sonuçlar doğurmaktadır.

Psikolojik iyileşme, çocukluk dönemi cinsel istismarı mağdurları için yalnızca semptomların azalmasıyla sınırlı olmayan, çok katmanlı ve dinamik bir süreçtir. İyileşme, çocuğun güven duygusunun yeniden kazanılması, özsaygının güçlenmesi, güvenli bağlanma ilişkilerinin kurulabilmesi ve sosyal işlevselliğin onarılmasını kapsamaktadır. Travmatik deneyimler mağdurlarda sıklıkla yoğun suçluluk, utanç ve çaresizlik duygularına yol açarken, iyileşme süreci bu olumsuz duygularla baş etmeyi ve sağlıklı bir benlik algısı inşa etmeyi içerir. Güven duygusunun yeniden inşası, bireyin hem kendisiyle hem de çevresiyle kurduğu ilişkilerde kritik bir role sahiptir. Güvenli bağlanmanın yeniden kurulması, yalnızca aile içi ilişkilerde değil, ilerleyen yaşlarda kurulacak romantik ve sosyal ilişkilerde de sağlıklı örüntüler geliştirilmesi açısından önemlidir (Hébert vd., 2014). Özsaygının desteklenmesi mağdurların kendilerini suçlama eğilimlerini azaltır ve olumsuz benlik algısının onarılmasına katkı sağlar (Cohen

vd., 2017). Bu nedenle iyileşme, yalnızca bireysel bir ruhsal süreç değil; aynı zamanda kişilerarası bağların güçlendirilmesi (Hébert vd., 2014), toplumsal damgalanmanın azaltılması ve profesyonel psikososyal destekle desteklenmesi gereken bütüncül bir süreçtir (Alaggia vd., 2019).

İyileşmeyi etkileyen faktörler bireysel ve çevresel boyutlarda çeşitlilik göstermektedir. Çocuğun yaşı, cinsiyeti, gelişimsel olgunluğu ve travma öncesi psikolojik dayanıklılığı, istismar sonrası semptomların şiddetinde belirleyici olmaktadır. Fail-mağdur arasındaki ilişkinin yakınlığı, istismarın süresi ve sıklığı, şiddet kullanımı ve fiziksel zarar düzeyi de travmanın etkilerinin yoğunluğunu artıran kritik unsurlardır (Polat, 2024).

İyileşme sürecinde en güçlü koruyucu faktörlerden biri sosyal destektir. Araştırmalar, aileden, akranlardan ve profesyonel kaynaklardan sağlanan duygusal ve işlevsel desteğin, mağdurların travmanın olumsuz etkilerini azaltarak daha hızlı iyileşmelerine katkı sağladığını göstermektedir (Hébert vd., 2014; Alaggia vd., 2019). Sosyal destek, mağdurların güven duygusunu yeniden kazanmalarını kolaylaştırmakta, özsaygılarını güçlendirmekte ve bağlanma sorunlarını telafi etmelerine olanak tanımaktadır. Özellikle aile üyelerinin destekleyici ve suçlamadan uzak tutumları, çocukların travma sonrası iyileşme sürecinde kritik rol oynamaktadır. Bu nedenle, ÇCİ sonrası iyileşmeyi anlamak için bireysel özelliklerle çevresel faktörlerin etkileşimini dikkate alan biyopsikososyal ve ekolojik bir perspektif gereklidir.

Pozitif Aile Tutumları ve İyileşme Üzerindeki Etkisi

Çocuk cinsel istismarı sonrası iyileşme sürecinde aile tutumları, mağdur çocuğun psikolojik uyumunu ve ruhsal iyileşmesini belirleyen en kritik faktörlerden biridir. Destekleyici iletişim, bu sürecin en temel yapı taşlarından biridir. Çocuğun kendini ifade edebileceği güvenli bir ortam sağlanmadığında, travmatik deneyim içselleştirilmekte ve sessizlikle birlikte daha ağır psikolojik semptomlara dönüşebilmektedir. Araştırmalar, ebeveynlerin açık, şefkatli ve yargılamayan iletişim tarzının, yalnızlık ve suçluluk duygularını azalttığını ve TSSB belirtilerinin şiddetini hafiflettiğini göstermektedir (Sloover vd., 2023; Hébert vd., 2014). Bunun yanında Polat (2024), istismar mağduru çocukların önemli bir kısmının yaşadıkları travmayı içselleştirerek kendilerini sürekli “mağdur” rolünde tanımladıklarını, bu kimliğin ise benlik algısında kırılmalığa ve ilerleyen dönemde sosyal ilişkilerde işlevsellik kayıplarına yol açtığını vurgulamaktadır. Dolayısıyla destekleyici iletişim, yalnızca duygusal

paylaşımı kolaylaştırmakla kalmaz, aynı zamanda çocuğun kendini mağdur rolüne hapsedmesinin önüne geçerek psikolojik iyileşmeyi hızlandırır.

Travmayı inkâr etmeyen ancak çocuğu yeniden travmatize etmeyen aile tutumları, iyileşme sürecinde ayrı bir öneme sahiptir. İstismarı görmezden gelmek ya da küçümsemek, mağdurlarda değersizlik ve suçluluk duygularını pekiştirmekte; aşırı sorgulayıcı ya da dramatize eden yaklaşımlar ise yeniden travmatizasyona yol açmaktadır (Elliott ve Carnes, 2001; Aranda-Hughes vd., 2025). Dengeli bir yaklaşım, travmanın gerçekliğini kabul eden ancak çocuğun duygusal yükünü artırmayan bir çerçeve sunar. Örneğin, Aranda-Hughes ve arkadaşları (2025), bakım verenlerin travmayı kabul eden ancak aşırı baskıcı olmayan tutumlarının çocukların ruh sağlığı üzerinde daha koruyucu bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymuştur. Bu bulgular, çocuğun travmatik deneyiminin geçerliliğinin tanınmasının, iyileşmenin ön koşullarından biri olduğunu desteklemektedir.

Koşulsuz kabul ve suçlayıcı olmayan yaklaşım, çocukların iyileşme sürecinde özsaygının yeniden inşasında ve olumsuz benlik algısının onarılmasında belirleyici rol oynamaktadır. İstismara uğrayan çocukların önemli bir kısmı yaşadıklarını kendi davranışlarına bağlayarak kendilerini suçlama eğilimi göstermektedir. Bu eğilim, mağduriyetin kronikleşmesine ve damgalanmanın içselleştirilmesine neden olur. Ebeveynlerin koşulsuz kabul edici tutumları, bu yıkıcı inancı dönüştürerek çocuğun kendine yönelik algısını olumlu yönde etkiler. Cohen ve arkadaşları (2017), suçlayıcı olmayan ebeveyn tutumlarının, travma sonrası çocukların özsaygısının güçlenmesinde ve sağlıklı bağlanma ilişkilerinin kurulmasında kritik rol oynadığını belirtmiştir. Ayrıca Schneider ve arkadaşları (2025), Burundi’de yürüttükleri aile odaklı müdahalede, ailelerin kabul edici tutumlarının çocuklarda TSSB belirtilerini azalttığını ve genel ruh sağlığı skorlarını iyileştirdiğini göstermiştir. Bu bulgular, koşulsuz kabulün yalnızca kısa vadeli semptomları azaltmadığını, aynı zamanda uzun vadeli sosyal uyumun da temelini oluşturduğunu göstermektedir.

Duygusal regülasyona destek, ebeveynlerin üstlenebileceği en önemli işlevlerden biridir. Çocuk cinsel istismarı mağdurlarında sıklıkla görülen yoğun öfke, korku, suçluluk ve utanç duyguları, ebeveynlerin sağladığı duygu düzenleme desteğiyle hafifletilebilmektedir. Ebeveynlerin çocuklarının duygularını tanımaları, adlandırmaları ve kabul etmeleri, travma sonrası uyum açısından güçlü bir koruyucu faktör olarak öne çıkmaktadır (Cohen vd., 2017; Sloover vd., 2023). Nitelikli aile desteği, çocukların

ilerleyen yaşlarda daha sağlıklı baş etme stratejileri geliştirmelerine katkı sunarken, psikoterapi süreçlerinin kalıcı etkilerini de artırmaktadır. Özellikle kültürlerarası çalışmalarda, ebeveynlerin duygusal regülasyona yönelik desteğinin travma sonrası esnekliği güçlendirdiği ve yeniden travmatizasyon riskini azalttığı vurgulanmaktadır (Alves vd., 2024).

Son olarak, profesyonel yardım arayışında açık bir tutum sergileyen aileler, çocuğun iyileşme sürecinde en kritik destek kaynaklarından biri olmaktadır. Psikolojik danışmanlık, terapi, sosyal hizmetler ve gerektiğinde hukuki destek mekanizmalarına erişim, yalnızca bireysel düzeyde değil, sistematik olarak da iyileşmeye katkı sağlamaktadır. Alaggia ve arkadaşları (2019), ailelerin profesyonel yardıma açıklığının istismar mağduru çocukların iyileşme sürecini hızlandırdığını ve uzun vadeli uyumlarını güçlendirdiğini vurgulamaktadır. Benzer şekilde Schneider ve arkadaşlarının (2025) müdahale çalışmasında, ailelerin profesyonel yardım arayışında işbirlikçi ve açık bir tutum benimsemelerinin, çocuklarda semptomların azalmasına ve yaşam doyumunun artmasına katkı sunduğu bulunmuştur. Dolayısıyla profesyonel destek, yalnızca bireysel bir iyileşme faktörü değil, aynı zamanda ekolojik bir iyileşme yaklaşımının temel bileşenidir. Ele alınan pozitif ve negatif aile tutumlarının çocuktaki yansımaları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Pozitif/Negatif Aile Tutumlarının Çocuktaki Yansımaları

Pozitif Aile Tutumu	Pozitif Aile Tutumunun Çocuktaki Yansıması	Negatif Aile Tutumunun Çocuktaki Yansıması	Negatif Aile Tutumu
Destekleyici iletişim	Çocuk kendini ifade edebilir, güven duygusu yeniden inşa olur	Çocuk sessizleşir, yalnızlık ve değersizlik duyguları artar	İnkâr, görmezden gelme, küçümseme
Travmayı kabul eden ama yeniden travmatize etmeyen tutum	Travmanın geçerliliği kabul edilir, çocukta rahatlama ve güven artar	Çocuk yeniden travmatize olur, kaygı ve güvensizlik gelişir	Aşırı sorgulayıcı, suçlayıcı, kontrolcü davranış

Koşulsuz kabul, suçlamayan yaklaşım Duygusal regülasyona destek	Çocukta özsaygı ve olumlu benlik algısı gelişir, duygularını sağlıklı ifade edebilir	Çocukta suçluluk, utanç, düşük özsaygı ve bastırılmış duygular görülür	Çocuğu suçlama, utandırma, damgalama Duyguları bastırma veya yok sayma
Profesyonel yardım arayışında açık tutum	Çocuk profesyonel destekle iyileşme şansı bulur, sosyal uyumu güçlenir	Çocuk yalnız kalır, semptomlar kronikleşir, izolasyon artar	Profesyonel yardımı reddetme, izolasyon

Pozitif Aile Tutumları ve İyileşme Üzerindeki Etkisi

Çocuğun cinsel istismarı sonrasında iyileşme sürecinde ailelerin rolü merkezi bir öneme sahiptir. Bu süreçte, özellikle ilk müdahale aşamasında aileye yönelik açık, anlaşılır ve travma-bilinçli bilgi sunulması kritik bir işlev görmektedir. Bu yaklaşım, ailenin olayı doğru bir şekilde anlamasını, suçlayıcı veya inkâr edici tepkilerini azaltmasını ve çocuğun güvenliğini ön planda tutan davranışları benimsemesini kolaylaştırmaktadır (Hailes vd., 2019). Aile desteği, çocuğun travma sonrası belirtilerinin azalması ve psikolojik iyileşme sürecinin hızlanması açısından da önem taşımaktadır. Dolayısıyla, aile bilgilendirmesi yalnızca bilgi aktarımı değil, aynı zamanda güven tesis etme, kriz yönetimi ve destek sağlama işlevini üstlenmektedir (Asgeirsdottir vd., 2021).

Türkiye’de gerçekleştirilen büyük ölçekli adli tıp çalışmaları ve Çocuk Dostu Adli Merkez (Child Advocacy Center) temelli araştırmalar, ilk değerlendirme sırasında aileye verilen bilgilendirmenin vaka yönetimi açısından belirleyici olduğunu ortaya koymuştur. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı’na adli muayene ve rapor için sevk edilen 1.785 olgunun retrospektif incelendiği çalışmada, ilk değerlendirme sırasında ailelerin bilgilendirilmesi ve yönlendirilmesinin hem tedaviye erişim hem de izlem süreleri üzerinde etkili olduğu saptanmıştır. Ayrıca, aile içi dinamiklerin mağdur çocuğun psikolojik durumu üzerinde güçlü bir rol oynadığı vurgulanmıştır (Turla vd., 2022). Bu bağlamda, ebeveynlerin cinsel istismar konusunda bilgilendirilmesi, çocuğun iyileşme sürecine olumlu katkıda bulunan pozitif tutumların geliştirilmesinde kritik bir işlev üstlenmektedir.

Türkiye’de ebeveyn eğitimi müdahalelerinin etkinliğini inceleyen çalışmalar da, aile katılımının önemini doğrulamaktadır. Apaydın-Cırık ve arkadaşlarının (2020) yürüttüğü araştırmada, ebeveynlere yönelik önleyici eğitim programlarının, ebeveynlerin istismar farkındalığını artırdığı ve çocuklara yönelik koruyucu davranışlarda olumlu değişiklikler sağladığı görülmüştür. Çalışmada ön-test ve son-test tasarımı kullanılarak ebeveynlerin kazanımları ölçülmüş ve sonuçlar, aileye erken dönemde travma-bilinçli bilgilendirmenin vaka yönetimi ve takip süreçlerini kolaylaştırdığını, aile güvenini artırdığını göstermiştir (Apaydın-Cırık vd., 2020).

Buna ek olarak, Türkiye’deki Çocuk İzlem Merkezleri üzerine yapılan araştırmalar, multidisipliner ekip yaklaşımının aileyi sürece dahil etmede önemli avantajlar sunduğunu göstermektedir. Bu modeller, ailelerin vaka sürecine ilişkin bilgi edinmesini, koruyucu planların oluşturulmasını ve çocuğun terapiye yönlendirilmesini kolaylaştırmaktadır (Alşen-Güney vd., 2018). Ancak, saha raporları ve alan incelemeleri olumlu çıktılar sunsa da, bu uygulamaların yaygınlaştırılması sınırlı kalmış; kurumlar arası koordinasyon eksiklikleri, personel eğitimi ve multidisipliner protokollerin uygulanmasında bölgesel farklılıklar gözlemlenmiştir. Dolayısıyla, ulusal düzeyde protokollerin yaygınlaştırılması, personel eğitimlerinin güçlendirilmesi ve kurumlar arası koordinasyonun artırılması gerekliliği açıkça ortaya çıkmaktadır.

Ayrıca, Türkiye’de ebeveynlerin ve sağlık profesyonellerinin çocuk cinsel istismarını bildirim ve raporlama tutumlarını inceleyen çalışmalar, bildirimde gecikme veya saklama eğilimlerinin başlıca nedenleri arasında damgalanma kaygısı, hukuki süreç endişeleri ve ekonomik kaygılar olduğunu göstermektedir. Pediatristler ve sağlık çalışanları arasında bildirim yaklaşımında farklılıklar bulunmakta, yapılandırılmış eğitimler ise bu farkındalık ve sorumluluk düzeyini artırmaktadır. Örneğin, 126 çocuk doktoruyla yürütülen bir çalışmada, çocuk istismarı ve ihmal konusunda yapılandırılmış eğitimin, çocuk doktorlarının bildirim sorumluluklarını artırdığı ve kaygılı tutumlarını azalttığı saptanmıştır (Silahlı vd., 2024). Bu bulgular, hem toplumsal farkındalık artırıcı kampanyaların hem de sağlık çalışanlarına yönelik travma-bilinçli iletişim eğitimlerinin gerekliliğini desteklemektedir.

Sonuç olarak, çocuğun cinsel istismarı sonrası iyileşme sürecinde ailelerin bilgilendirilmesi ve sürece aktif katılımı, hem çocuk hem de

aile için iyileşme ve güven tesis etme açısından kritik bir role sahiptir. Türkiye’de yapılan çalışmalar, aile odaklı, travma-bilinçli ve multidisipliner müdahalelerin çocuk istismarı sonrası süreçlerde etkinliği artırdığını göstermekte, ancak uygulamaların yaygınlaştırılması ve standartlaştırılması konusunda hâlâ önemli eksiklikler olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum, ulusal protokollerin güçlendirilmesi, personel eğitimlerinin artırılması ve kurumlar arası koordinasyonun sağlanması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Tartışma

Çocuk cinsel istismarı (ÇCİ) sonrasında ailelerin sergilediği tutumların, çocuğun iyileşme sürecinde belirleyici bir faktör olduğu literatürde güçlü biçimde ortaya konmuştur. Bu derlemede öne çıkan bulgular, destekleyici iletişim, suçlayıcı olmayan yaklaşım, duygusal regülasyona katkı ve profesyonel yardım arayışına açıklığın, mağdur çocukların psikolojik uyumunu güçlendirdiğini göstermektedir. Bu sonuçlar, hem ulusal hem de uluslararası araştırmaların ortak vurgusu ile örtüşmektedir (Hébert vd., 2014; Sloover vd., 2023).

Destekleyici iletişimin, çocuğun kendini ifade edebilmesine ve güven duygusunun yeniden inşa edilmesine katkı sunduğu yönündeki bulgular, bağlanma kuramı ile de uyumludur. Güvenli bağlanma ilişkileri, çocuğun travma sonrasında hem aile içi hem de sosyal bağlarını onarmasında kritik bir rol oynamaktadır. Buna karşın inkâr, küçümseme veya suçlayıcı yaklaşımların, çocuğun travmatik deneyimle başa çıkma kapasitesini zayıflattığına dair kanıtlar bulunmaktadır (Cohen vd., 2017). Bu durum, literatürde koşulsuz kabulün ve doğrulayıcı aile tutumlarının çocukların özsaygısının yeniden inşasında merkezi bir rol oynadığını ortaya koyan çalışmalarla örtüşmektedir.

Ailelerin profesyonel yardım arayışına açık olmaları, çocukların yalnızca kısa vadeli psikolojik iyileşmesini değil, uzun vadeli sosyal uyumunu da desteklemektedir. Uluslararası literatürde aile odaklı müdahalelerin TSSB semptomlarını azalttığına dair bulgular (Schneider vd., 2025), bu derlemede ortaya konan görüşleri destekler niteliktedir. Türkiye bağlamında ise ailelerin büyük bir bölümünün profesyonel destek arayışında gecikmeli davrandığı veya bu süreçten kaçındığına dair bulgular dikkat çekmektedir (Şeker ve Polat, 2024). Bu durum, toplumsal damgalanma, kurumlara güvensizlik ve aile içi dinamikler gibi faktörlerle ilişkili olabilir.

Literatürde farklı bağlamlarda bazı çelişkili bulgulara da rastlanmaktadır. Örneğin, bazı çalışmalar ailelerin yoğun korumacı veya aşırı kontrolcü tutumlarının iyileşmeyi güçleştirdiğini vurgularken (Elliott ve Carnes, 2001), diğerleri bu tür yaklaşımların kısa vadede çocukta güvenlik hissinin artırabileceğini öne sürmektedir. Bu durum, aile desteğinin niteliğinin ve dozunun iyileşme sürecinde belirleyici olduğunu göstermektedir.

Ekolojik sistem yaklaşımı çerçevesinde değerlendirildiğinde, aile desteği yalnızca mikro düzeyde değil, aynı zamanda sosyal hizmetler, eğitim kurumları ve adli sistem ile olan etkileşimler bağlamında da önemlidir. Özellikle Türkiye’de yapılan çalışmalar, adli görüşme merkezlerinin sınırlılığı, multidisipliner ekiplerin yetersizliği ve travma-bilinçli yaklaşımların yaygınlaştırılmasındaki eksiklikleri ortaya koymaktadır (Orhan, 2021). Bu bulgular, çocuk cinsel istismarı sonrasında yalnızca bireysel ve aile düzeyinde değil, sistemsel düzeyde de boşlukların bulunduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak, yapılan çalışmalar ailelerin destekleyici tutumlarının çocukların psikolojik iyileşmesinde kritik bir rol oynadığını ortaya koyarken, aynı zamanda bu sürecin bağlamdan bağlama farklılık gösterebildiğini de vurgulamaktadır. Türkiye’de ailelerin ve kurumların yanıt verme kapasitelerinin güçlendirilmesi, uluslararası literatürde kanıtlanmış yaklaşımların yerel bağlama uyarlanması ve ailelerin psiko-eğitim ile desteklenmesi, gelecekteki çalışmaların ve uygulamaların öncelikli alanları arasında yer almaktadır.

Bu noktada elde edilen bulgular, yalnızca ailelerin bireysel düzeydeki tutumlarını değil, aynı zamanda bu tutumların kurumsal ve toplumsal yapılarla nasıl etkileşim içinde olduğunu da ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, çalışmadan çıkarılan sonuçlar ve geleceğe yönelik öneriler aşağıda sunulmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Bu derlemenin genel bulguları, çocuk cinsel istismarı (ÇCİ) sonrasında ailelerin sergilediği pozitif tutumların çocuğun psikolojik iyileşmesinde merkezi bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Destekleyici iletişim, koşulsuz kabul, duygusal regülasyona katkı ve profesyonel yardım arayışına açıklık, çocukların travma sonrası stres belirtilerini hafifletmekte, özsaygılarını güçlendirmekte ve uzun vadeli sosyal uyumlarını

kolaylaştırmaktadır. Çalışmalar, bu tür aile tutumlarının yalnızca bireysel düzeyde değil, aynı zamanda toplumsal ve kurumsal düzeyde de koruyucu etkiler yarattığını göstermektedir.

Türkiye bağlamında yapılan çalışmalar, ailelerin istismar sonrası süreçte çoğu zaman yetersiz kaldığını ve özellikle suçlayıcı, inkâr edici veya aşırı korumacı yaklaşımların iyileşmeyi olumsuz etkilediğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, adli görüşme merkezlerinin sınırlılığı, multidisipliner ekiplerin etkin kullanılmaması ve travma-bilinçli uygulamaların yaygınlaştırılmaması gibi kurumsal eksiklikler, aile desteğinin etkisini sınırlayan önemli faktörlerdir. Bu durum, mikro düzeyde aileye odaklanan yaklaşımların makro düzeyde politika ve hizmet düzenlemeleriyle desteklenmesi gerektiğini göstermektedir.

Sonuç olarak, çocuk cinsel istismarı ile ilgili ailelerin bilgilendirilmesi ve sürece aktif katılımı, pozitif aile tutumlarının geliştirilmesine katkı sağlamakta bu da hem çocuk hem de aile açısından iyileşme ve güven tesis etme sürecinde kritik bir rol oynamaktadır. Dolayısıyla pozitif aile tutumlarının güçlendirilmesi hem bireysel iyileşme hem de toplumsal düzeyde koruyucu önlemler açısından kritik bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu doğrultuda atılabilecek adımlar şu şekilde sıralanabilir:

1. Psiko-eğitim programlarının yaygınlaştırılması ve ebeveynlere istismar sonrası süreçte doğru tepkiler geliştirme konusunda yapılandırılmış destek sunulması ve bu programların sadece cinsel istismar mağduru çocuklar ya da ailelerine yönelik değil, temel seviyede yaygınlaştırılması.
2. Travma odaklı terapötik modellerin aile bileşenlerinin Türkiye’de uygulanabilirliğinin artırılması.
3. Multidisipliner yaklaşımın kurumsallaştırılması, çocuk adli görüşme merkezlerinin sayısının artırılması ve bu birimlerde çalışan uzmanların çocuk odaklı yaklaşımlarına ek olarak aileyi anlamaya ve doğru yönlendirmeye odaklı tutumlarının geliştirilmesi.
4. Toplumsal damgalamayı azaltmaya yönelik kampanyaların geliştirilmesi ve ailelerin istismarı saklama eğilimlerini önleyici sosyal-hukuki destek mekanizmalarının oluşturulması.
5. Profesyonellere yönelik travma-bilinçli eğitimlerin zorunlu hale getirilmesi.

Söz konusu öneriler, literatürde tanımlanan uluslararası iyi uygulama örneklerinin Türkiye bağlamına uyarlanması yoluyla hem mağdurların hem de ailelerin iyileşme sürecinde daha etkin ve kapsamlı biçimde desteklenmesine olanak sağlayacak; ayrıca, çocuk koruma politikalarının güçlendirilmesi, hizmetlerin standardizasyonu ve uygulamaların yaygınlaştırılması açısından önemli bir yol gösterici niteliği taşıyacaktır.

Esra Gürgezoglu Yapar

Mahi Aslan

Kaynakça

- Alaggia, R., Collin-V zina, D. ve Lateef, R. (2019). Facilitators and barriers to child sexual abuse (CSA) disclosures: A research update (2000-2016). *Child Abuse & Neglect*, 82, 240-254. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2018.06.008>.
- Alexander, P. C. (1992). Application of attachment theory to the study of sexual abuse. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 60(2), 185-195. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.60.2.185>.
- Alşen Güney, S., Bağ, Ö. ve Cevher Binici, N. (2018). An Overview of a Hospital-Based Child Advocacy Center's Experience from Turkey. *Journal of child sexual abuse*, 27(5), 476-489. <https://doi.org/10.1080/10538712.2018.1483461>.
- Alves, A. C., Leit o, M., Sani, A. I. ve Moreira, D. (2024). Impact of sexual abuse on post-traumatic stress disorder in children and adolescents: A systematic review. *Social Sciences*, 13(4), 189. <https://doi.org/10.3390/socsci13040189>.
- Apaydın Cırık, V., Efe, E. ve Velipaşaoğlu, S. (2020). Educating children through their parents to prevent child sexual abuse in Turkey. *Perspectives in psychiatric care*, 56(3), 523-532. <https://doi.org/10.1111/ppc.12461>.
- Aranda-Hughes, V., vd. (2025). The impact of caregivers' experiences of child sexual abuse on parenting practices. *Journal of Family Violence*. <https://doi.org/10.1080/10538712.2025.2468246>.
- Asgeirsdottir, B. B., Huffhines, L., Sigurvinsdottir, R. ve Wherry, J. N. (2021). Dyadic reports using the parental support after child sexual abuse measure: Psychometrics and

associations with post-traumatic stress disorder symptoms. *Child Abuse Review*, 30(6), 576-593. <https://doi.org/10.1002/car.2722>.

- Azzopardi, C., Eirich, R., Rash, C. L., MacDonald, S. ve Madigan, S. (2019). A meta-analysis of the prevalence of child sexual abuse disclosure in forensic settings. *Child abuse & neglect*, 93, 291-304. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2018.11.020>.
- Chen, L. P., Murad, M. H., Paras, M. L., Colbenson, K. M., Sattler, A. L., Goranson, E. N., ... ve Zirakzadeh, A. (2010). Sexual abuse and lifetime diagnosis of psychiatric disorders: Systematic review and meta-analysis. *Mayo Clinic Proceedings*, 85(7), 618-629. <https://doi.org/10.4065/mcp.2009.0583>.
- Cohen, J. A., Mannarino, A. P. ve Deblinger, E. (2017). *Trauma-focused CBT for children and adolescents: Treatment applications*. Guilford Publications.
- Dünya Sağlık Örgütü. (2017). *Responding to children and adolescents who have been sexually abused*.
- Elliott, A. N. ve Carnes, C. N. (2001). Reactions of nonoffending parents to the sexual abuse of their child: A review of the literature. *Child Maltreatment*, 6(4), 314-331. <https://doi.org/10.1177/1077559501006004005>.
- Hailes, H. P., Yu, R., Danese, A. ve Fazel, S. (2019). Long-term outcomes of childhood sexual abuse: an umbrella review. *The Lancet. Psychiatry*, 6(10), 830-839. [https://doi.org/10.1016/S2215-0366\(19\)30286-X](https://doi.org/10.1016/S2215-0366(19)30286-X).
- H bert, M., Lavoie, F. ve Blais, M. (2014). Post-traumatic stress disorder in adolescent victims of sexual abuse: Resilience and social support as protection factors. *Journal of Affective Disorders*, 172, 624-629. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2014.10.027>.
- Norman, R. E., Byambaa, M., De, R., Butchart, A., Scott, J. ve Vos, T. (2012). The long-term health consequences of child physical abuse, emotional abuse, and neglect: A systematic review and meta-analysis. *PLoS Medicine*, 9(11), e1001349. <https://doi.org/10.1371/journal.pmed.1001349>.
- Orhan, G. (2021). Çocuk Koruma Sistemi İçerisinde Jandarmanın İşlevi ve Mağdur Çocuğa Yaklaşımı. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 2. Uluslararası Güvenlik Kongresi Özel Sayısı (İstihbarat ve Güvenlik), ss.53-76, doi:10.28956/gbd.1010869.
- Polat, O. (2019). *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı 1*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Polat, O. (2024). *Adli psikoloji*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Schneider, J., Rukundo-Zeller, A. C., Bambony, M., Muhoza, J.-A., Ndayikengurukiye, T., Nitanga, L., Rushoza, A. A., ... Crombach, A. (2025). Preventing childhood sexual abuse related mental health deterioration using a narrative family intervention in Burundi. *Child & Adolescent Psychiatry and Mental Health*. <https://doi.org/10.1007/s10802-025-01328-8>.
- Silahlı, N. Y., Türe, Ş., Kılıç, B. O. ve Kök, K. (2024). Evaluation of Pediatricians' Attitudes in Reporting Child Abuse and Neglect: A Theoretical Perspective. *The Journal of Current Pediatrics*, 22(2), 93-101. <https://doi.org/10.4274/jcp.2024.48030>.
- Sloover, M., vd. (2023). Parent-child communication about potentially traumatic events: A systematic review. *Trauma, Violence, & Abuse*. <https://doi.org/10.1177/15248380231207906>.
- Şeker, M. E. ve Polat, M. O. (2024). Çocuğa yönelik cinsel istismar ve şiddet: Yardım hatları uygulamaları. *Disiplinlerarası Çocuk Hakları Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 64-78.

- Turla, A., Aydın, B., Uygul, E. S., Günbegi, M. Z., Kuloğlu, M. M. ve Karabekiroğlu, K. (2022). Sexual Abuse of Children in Turkey: Psychiatric Evaluation of 1785 Cases. *Noro psikiyatri arsivi*, 59(3), 193-196. <https://doi.org/10.29399/npa.27974>.
- Wagenmans, A., Van Minnen, A., Sleijpen, M. ve De Jongh, A. (2018). The impact of childhood sexual abuse on the outcome of intensive trauma-focused treatment for PTSD. *European Journal of Psychotraumatology*, 9(1), 1430962. <https://doi.org/10.1080/20008198.2018.1430962>.
- Wallis, C.R.D. ve Woodworth, M. (2021). Non-offending caregiver support in cases of child sexual abuse: An examination of the impact of support on formal disclosures. *Child Abuse & Neglect*, 113, <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2021.104929>.
- WHO clinical guidelines. World Health Organization. <https://www.who.int/publications/i/item/9789241550147>.